

מראי מקומות- שבועות ד'

עדיין לא נכתבה המשנה (אולם ע' בהקדמת הרמב"ם ליד החזקה, ומשמע מדבריו שם דכבר בימי רבי כתבו המשנה, ואכמ"ל).

(ג) **מראות נגעים, מאי מלקות איכא- כ' תוס'**
דאין לומר דמיירי כגון אם התרו בו שלא ליכנס למקדש או שלא לאכול בשר קודש, דא"כ זהו ממש ידיעות הטומאה. ומבואר מדברי תוס' דס"ל דמי שהוא טמא צרעת ונכנס למקדש או אכל קודש לוקה. אולם ע' **בריטב"א** דכ' דבכנס למקדש בטומאת צרעת אינו לוקה, דהא נתקו הכתוב לעשה (וכמש"כ תוס' לענין אם נכנס למחנה לוי')
[ואף אם לוקה באוכל קודש, דבזה אין שייך ניתק לעשה, מ"מ שוב אין כאן שתיים שהן ארבע].

(ד) **בקוצץ בהרתו- כ' תוס'** דמדוייק מסוגיין דחייב בקציצת בהרת רק בד' מראות נגעים, והק' דבשבת מבואר דאפי' בקציצת מראות טהורים חייב. ותי' דהתם נמי מיירי בהד' מראות, אלא דמיירי דאינם טמאים, ולמשל אם עמד בעיניו בזה ובזה, או אם כהה, וכו'. אולם ע' **במנחת חינוך** (תקפ"ד, ב') שהביא דדעת **רש"י** בשבת אינו כן, אלא דגם במראות טהורות ממש, דאינם מהד' מראות, מ"מ אם קצץ הבהרת חייב. והק' המנ"ח מסוגיין, וכקו' תוס', ותי' דס"ל לרש"י דמה דמבואר בסוגיין דאין איסור בקציצת בהרת דמראות טהורים, כל זה לפי הס"ד של הגמ', דמוקמי מתני' כר' ישמעאל ולענין מלקות, וא"כ עכצ"ל דמיירי מתני' בקציצת בהרת, ובד' מראות נגעים, וגם מוכח שאין מלקות במראות טהורות. אבל למסקנא, דמוקמינן לענין קרבן, א"כ שפיר י"ל דעובר אפי' במראות טהורות, אלא דסיים מנ"ל לרש"י זה, ולכא' אין סברא לומר כן, שהרי לכא' אין עליהם שם מראות בכלל, ומהכ"ת יהי' עובר בקציצת מראה זה.

(ה) **משום הכי קא מוקמינא כר' ישמעאל, וכו'-**
הק' **הרשב"א**, לכא' הו"ל להגמ' לומר כלשונו בכל הש"ס, ולא' מי אוקימנא כר' ישמעאל, הא ס"ל דלא' שניתן לאזהרת וכו', ולפי זה לא יהי' ק' כלל מה שהק' הגמ' אח"כ.

(א) **אבל אוכל ולא אכל לא לקי- הק' תוס',** איך מביאין ראי' מכאן דלא' שאין בו מעשה אין לוקין עליו, דלמא הטעם הוא משום התראת ספק. ותי' דמשמע לי' דפטור אפי' מי שהתרה אותו ומיד זרק הככר לים, דהתראת ודאי הוא, ומ"מ פטור, רק דלמ"ד ביטלו ולא ביטלו, גם זה התראת ספק הוא. והק' **רעק"א** (בגלה"ש), למה זה הוי התראת ספק, הרי כאן העבירה הוא בשעה שזרק הככר לים, ואינו דומה להצוירים דשובר כנפים של האם, דהתם בשעת העברת הלאו הי' ספק אם ישבור כנפי האם או לא, אבל כאן כל העברת הלאו הוא בשעת זריקה, דאז ביטל שבועתו ועובר על כל יחל, וא"כ לכ"ע זהו התראת ודאי, והניח בצע"ג.
וע' בחי' ר' שמעון (כתובות ל"ט, ד"ה אמנם נלענ"ד) דכ' להוכיח מכאן, דש"י התוס' הוא דהיכא דנשבע שלא לאכול ככר כל אותו היום, דצריך להיות ההתראה בתחלת היום, שהרי העבירה הוא מה שלא אכל הככר כל היום, וזה התחיל בתחלת היום. ועפ"ז ביאר דהנדון בתוס' הי' אם אמרי' דע"י מה שעכשיו, שזרק הככר לים, וגרם שיהי' הכל עבירה, למפרע ולהבא, האם התראה של עכשיו מהני או לא. ובזה הביא ראי' ממ"ד ביטלו ולא ביטלו, דאע"פ דבשעת שבירת הכנפים נתגלה עכשיו דלא יהי' יכול לנתק הלאו, ועכשיו גרם שיהי' הלאו נגמר למפרע, מ"מ מה שהתרה אותו עכשיו אינו כלום, דסכ"ס אין עכשיו זמן התחלת העבירה. וא"כ ה"ה כאן, דאע"ג דעכשיו נעשה למפרע דכל היום הי' בעבירה, מ"מ אין התראה של עכשיו מהני, דסכ"ס הי' ספק בשעת תחלת העבירה, וא"כ אין שייך כאן התראת ודאי [נועדיין אינו מיושב כל הצורך הא דזה חשיב התראת ספק, שהרי סכ"ס עכשיו הרי הוא התראת ודאי, רק דלא חשיב התראה בתחלת שעת העבירה, אבל לכא' זהו חסרון אחר, ולא חסרון של התראת ספק, וצ"ע].

(ב) **ומשנה לא זזה ממקומה- פרש"י,** דאע"פ שחזר מסתימת משנה ראשונה, מ"מ מאחר שפשטה ברוב התלמידים, לא הי' יכולת בדורות שאחר רבי לשכחה מפייהם ולבטלה מבית המדרש. וכ' **הרש"ש** דמוכח מדברי רש"י דס"ל דבימי רבי, וגם בדורות שאחריו,

קרקע, אלא דהתורה חידש דבכל דין ודין הוקשו עבדים לקרקעות, ואם קרקעות נתמעטו מפדיון הבן, כן דין זה שייך לעבדים, וכו'. ונפק"מ בזה מה שהביא שם **מתוס'**, לענין דינים דרבנן, האם אמרי' דגם לדינים דרבנן יש לעבדים דין קרקע. וביאר, דאם אמרי' דדין קרקע יש להם, א"כ ודאי זהו בין מדאורייתא ובין מדרבנן, דכיון דחידש התורה דקרקע הם, לכל עניניהם הוא. אבל אם אמרי' דכוונת התורה ה' לומר דבכל דין ודין יש להם היקש לקרקעות, א"כ שפיר י"ל דזהו רק בדינים דאורייתא, אבל בדינים דרבנן, מהכ"ת לומר כן, ושפיר י"ל דבזה דינם כמטלטלין. וע"ש עוד מש"כ לבאר עפ"ז.

(י) **יצאו שטרות- כ' תוס'** דמשמע מכאן דשייך מכירת שטרות מדאורייתא, ולכן צריך למעטו מפדיון הבן. והק' **התוס' הרא"ש**, הא מבואר מהא דהמוכר שטר חוב לחבירו ומחלו דמחול, דע"כ אין המכירה אלא מדרבנן. ות' דאולי באמת המכירה הוא מדאורייתא, ומ"מ יכול למוחלו, דלא מכר אלא השעבוד קרקע, אבל השעבוד הגוף עדיין הוא למלוה, וכיון דמחל שעבוד גופו, ממילא פקע גם השעבוד קרקע. ועוד תי' דאולי כל המכירה הוא רק מדרבנן, אבל מ"מ צריך קרא למעטו מפדיון הבן. דהא מה דאמרי' דמכירת שטרות הוא דרבנן, היינו דמכר השעבוד של השטר. אבל ס"ס השטר עצמו יש בו שויות, ולא רק כדי לצור על פי צלוחיתו, אלא דשוה ממון הרבה להלוה, שאינו רוצה שיהי' להמלוה שטר עליו, וא"כ בפועל הא שייך שפיר למוכרו בדמים, וא"כ שייך לפדות עמו הבן, או אונאה, אם לאו מהא דגזר התורה דאין פודין בו הבן, וגם במכירתו אין אונאה. **וכל** זה מהני ליישב ש' הראשונים דס"ל דמכירת שטרות מהני מן התורה, אבל מסוגיין עדיין ק' לשי' הראשונים דס"ל דלא מהני מן התורה, וכן הק' **המהרי"ט אלגאזי** (הל' בכורות, פ"א, ב'). והביא דהר"ן הק' כן לענין הא דנתמעטו שטרות מאונאה, למה צריך קרא, הא אין שייך למוכרם מן התורה, וממילא לא שייך בהו אונאה. ות' דאה"נ, באמת אי"צ קרא, אלא דהקרא בא בעיקר למעט עבדים

ותי' דכיון דסתם מתני' ר"ע היא, וכל היכא דאפשר לאוקמי מתני' כוותי' מוקמינן, ולכן אמרי' דרק משום הך קו' מוקמי' כר"י ולא כר"ע.

(ו) **אי הכי, ידיעות, התראות מיבעי לי- פרש"י** דמשמע מזה דהי' העלמה, ואם התראות ניהו אין כאן העלם. ופי' **הריטב"א** כוונת רש"י, דאין כוונתו להק' ממשמעות הלשון ידיעות, דאדרבה, ידיעות משמע גם בשעת מעשה. אלא הכי פריך, דלשון ידיעות משמע כלשונו בכל דוכתי, דמשמע לענין קרבנות, דהיינו ידיעות שנעלמו. ועוד פי' דמשמעות של ידיעות היינו דידע מעצמו, ולא דשמע מאחרים ע"י התראה, וע"ז משני דתני לישנא קלילא נקט ולא דק.

(ז) **אי הכי, שתיים שהרן ארבע, תרתי הוא דהויין, ותו, את שיש בה ידיעה בתחלה... ותו, הר"ז בעולה ויורד, וכו'- תמה הפני יהושע**, מה הי' הה"א של הגמ', הרי יש כ"כ קושיות אלימתות מתחילת המשנה ועד סופו, וודאי אין שייך לפרש דמיירי במלקות. וע"ש שהאריך לבאר איך הי' שייך ליישב כל א' מהקושיות, וכיון דהגמ' הי' רוצה לאוקים סוגיין אליבא דר"ע, סבר דיש לדחות כל הקו' באופנים אלו. אולם למעשה סתמא דתלמודא לא הי' ניח"ל בזה, אלא הי' ניח"ל לפרש כמתני' דאידיך פירקא, דלשון זה מיירי בקרבן ולא במלקות.

(ח) **אלא אמר ר' יוסף, רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי-** מבואר דעכשיו ס"ל להגמ' דרבי עצמו לא ס"ל הכי, רק נסיב לה אליבא דהני תנאי. וגם למסקנת הגמ' אמרי' דרק בידיעות ס"ל כמתני', אבל בשבועות לא. ויש לעי', אם לא ס"ל כוותי', א"כ למה נסיב לה אליבא דהני תנאי. וכ' **הריטב"א** דהיינו משום דרוב בני הישיבה הסכימו עליה.

(ט) **יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות- ע' בחי' ר' ארי' לייב** (א', ס"ב) דכ' לפרש שיש ב' אופנים איך להבין מה דאמרי' בעלמא דעבדים הוקשו לקרקעות. האם בא התורה לומר דעבדים יש להם דין קרקע לכל מילי, או דלמא התורה לא אמרה שיש לעבדים דין

וקרקעות, ואמרו חז"ל גם הא דשטרות, כיון דאין בכלל דיני אונאה אלא דבר המטלטל וגופו ממון, וא"כ אין שטרות בכלל אונאה, אף מדרבנן דנמכרים. וזה א"ש גם בפדיון הבן למ"ד דלמדין כלל ופרט וכלל, די"ל דעיקר הדרשה הוא לעבדים ושטרות, וכנ"ל. אבל למ"ד דלמדין ריבוי ומיעוטי, ולדעתו אין דורשין אלא למעט שטרות, א"כ שוב לא שייך תי' זה, וא"כ הדרה קו' לדוכתי'. ותי' המהריט"א ע"פ דברי הרמב"ן, דתי' לענין אונאה דמיירי דכבר גבה החוב, דאז כ"ע מודו דמהני המכירה מן התורה, ואינו יכול לחזור בו, וע"ז אמרה תורה דמ"מ לית בי' אונאה. וא"כ, י"ל דה"ה הכא, אע"ג דאינו יכול למכור שטרות מן התורה, אולם מ"מ אם מכר לו השטר וגבה בו הכהן, לא אמרי' דעכשיו בנו פדוי, אלא דכיון דמעיקרא נתן לו אבי הבן רק שטר בעלמא, אין בנו פדוי בזה. וע"ע שם מה שהק' ע"ז.

(יא) **הסול והסירה, וכו' - פי' תוס' דזו ואי"צ לומר** זו הוא, דהמקדח ומחט ומכתב גם רבי מודה דיכול לרצע בהו, דשל מתכת הם. אולם ע' במס' **עבדים פ"ג, בפ' קנין פירות** (אות ע"ה) דכ' דאולי לפי ריב"ז דאינו מחלק בין אם יש בה מתכת או לא, יש חידוש טפי במקדח וכו', שהרי אין דברים אלו עומדין לרציעה כלל, רק לתשמיש אחרת, אבל סול וסירא אפשר ליחדם לרציעה, ולכן שפיר הי' צריך לחדש דאפי' מה שאין מיוחד לרציעה כשר לרציעה.